

Babits Mihály: Jónás könyve

Első rész

Monda az Ur Jónásnak: "Kelj fel és menj
Ninivébe, kiálts a Város ellen!
Nagy ott a baj, megáradt a gonoszság:
szennyes habjai szent lábamat mossák."
Szólt, és fölkele Jónás, hogy szaladna,
de nem hová a Mennybeli akarta,
mivel rühellé a prófétaát, a
félt a várostól, sivatagba vágyott,
ahol magány és béke övezze,
semhogy a fedett népség megkövezzék.
Kerülvén azért Jáfó kikötőbe
hajóra szállott, mely elvinné őt
Tarsis felé, s megadta a hajóbért,
futván az Urat, mint tolvaj a hóhért!

Az Ur azonban szerzett nagy szelet
és elbocsátá a tenger felett
s kelt a tengernek sok nagy tornya akkor
ingó és hulló kék hullámfalakból,
mintha egy új Ninive kelne-hullna,
kelne s percenként összedőlné újra.
Forgott a hajó, kettétört az árboc,
deszkaszál nem maradt hű deszkaszálhoz.

A görcs hajósok, eszüket veszítve,
minden terhet bedobtak már a vízbe,
s míg arcukba csapott a szörnyű sóslé,
ki-ki a maga istenét üvölté.
Jónás mindent kiadva, elcsigázva,
betámolygott a fedélközi házba,
le a lépcsőközön, a hajófenékre,
s ott zuhant bódult félálomba végre,
gurítván őt az ázott, rengő padlat.

S így lőn, hogy a kormányos belebotlott,
a deszkákat vizsgálva, s rája szólt:
"Mi dolog ez, hé, te nagy alható?
Ki vagy te? Kelj föl, s kiálts a keserves
istenedhez, talán ő megkegyelmez!
Vagy istened sincs? Szólj! Miféle nemzet
szült? Nem te hoztad ránk a veszedelmet?
Mely város vall polgárának, büdös?
S e fene vízen át velünk mivégre jössz?"

S ő monda néki: "zsidó vagyok én
s az Egek Istenétől futok én.
Mi közöm nékem a világ bűnéhez?
Az én lelkem csak nyugodalmat éhez.
Az Isten gondja és nem az enyém:
senki bajáért nem felelek én.
Hagyjatok itt megbujni a fenéken!
Ha süllyedünk, jobb itt fulladni nékem.
De ha kitesztek még valahol élve,
tegyetek egy magányos erdőszélre,
hol makkon tengjek és keserű meggyen
békében, s az Isten is elfeledjen!"

De a kormányos dühvel csapta vissza:
"Mit fecsegsz itt erdőről össze-vissza?
Hol itt az erdő? És hová tegyük ki?
Innen csak a tengerbe tehetünk ki!
Ki is teszünk, mert nem tűröm hajómon
az ilyet, akit mit tudom mi bűn nyom.

Már biztos hogy te hoztál bajba minket:
magad mondod hogy Isten átka kerget.
Ha Isten üldöz, az ördög se véd meg.

Hé, emberek! Fogjátok és vigyétek
ezt a zsidót!" S már nyolc marok ragadta,
nehogy hajójuk süllyedjen miatta,
mert nehéz a kő, és nehéz az ólom,
de nehezebb kit titkos súlyú bűn nyom.

Jónás azonban jajgatott s nyögött
és meglóbálták a tenger fölött.
"Vigyázz -- hó-rukk! Pusztuljon aki nem kell!"
S nagyot loccsant... s megcsöndesült a tenger,
mint egy hasas szörny mely megkapta étkét.
S már a hajósok térdencsúszva, kétrét
görbedve sírtak és hálákat adtak,
könnyelmű áldozatokat fogadtak,
s a messzeségben föltűnt a szivárvány.

A víz simán gyűrűzött, mint a márvány.

Második rész

Az Ur pediglen készített vala
Jónásnak egy hatalmas cethalat
s elküldte tátott szájjal hogy benyelne,
halat s vizet vederszám nyelve mellé,
minek sodrán fejjel előre, hosszant
Jónás simán s egészben úgy lecsusszant
gyomrába hogy fején egy árva haj
nem görbült, s ájultából csakhamar
fél-ébren pislogott ocsúdva, kába
szemmel a lágy, vizes, halszagú éjszakába.

És így jutott a szörny-lét belsejébe,
vak ringások eleven bölcsejébe,
és lakozék három nap, három éjjel
a cet hasában, hol éjfél a déllel
egyforma volt, s csupán a gondolatnak
égre-kigyózó lángjai gyúladtak,
mint fulladt mélyből pincetűz ha támad.
És könyörgé Jónás az ő Urának
a halból, mondván: "Kiáltok Tehozzád,
hallj meg, Isten! Mélységből a magasság
felé kiáltok, káromlok, könyörgök,
a koporsónak torkából üvöltök.

Mert dobtál vala engem a sötétbe
s tengered örvényébe vetteték be,
és körülvelt a vizek veszedelme
és fű tekeredett az én fejemre,
bő hullámaid átnyargaltak rajtam,
és Egyetemed fenekébe hulltam,
a világ alsó részeibe szállván,
ki fenn csücsültem vala koronáján!
Én aki Jónás voltam, ki vagyok már?
Ki titkaidat tudtam, mit tudok már?
Kényedre hány-vet hánykódó vized
s nyálkás hus-záraiba zárt a Cet."

S lélekze Jónás, mivelhogy kifulladt,
sűrűn szíván kopoltyúját a Hálnak,
mely csupa verdesés és lüktetés volt,
s a vízből-szűrt lélekzet mind kevés volt,
a roppant haltest lihegve-dobogva

szokatlan terhét ide-oda dobta
kinjában, míg Jónás éremlygve s étlen
tovább üvöltött a bűzös sötétben,
s vonítva, mint a farkas a veremben,
nyögött: "Bezároltattál, Uram, engem!
Sarak aljába, sötétségbe tettél,
ragyogó szemed elől elvetettél.

Mindazonáltal szemeim vak odva
nem szűnik nézni te szent templomodra.
Sóvár tekintetem nyilát kilőttem
s a feketeség meghasadt előttem.
Éber figyelmem erős lett a hitben:
akárhogy elrejtőzöl, látlak, Isten!
Rejteztem én is elűled, hiába!
Utánam jöttél tenger viharába.
Engedetlen szolgálodat meggyötörted,
magányos gőgöm szarvait letörted.
De mennél csúfabb mélybe hull le szolgálád,
annál világosabb előtte orcád.
Most már tudom hogy nincs mód futni tőled
s ki nem akar szenvedni, kétszer szenved.
De te se futhatsz, Isten, énelőlem,
habár e halban sós hús lett belőlem!"

Ekkor nagyot ficánkodott a Cethal,
Jónás meg visszarugott dupla talppal.
S új fájdalom vett mindkettőn hatalmat:
a hal Jónásnak fájt, Jónás a halnak.

És monda Jónás: "Ki táncoltat engem?
Ki az aki nem hágy pusztulni csendben?
Besóztál görgő tengered savával
és csapkodsz, mintha játszanál csigával.
Mert megfogyatkozott bennem a lélek:
de az én Uram akarja hogy éljek.
Ebének kíván engemet a Pásztor
és megszabadított a rothadástól.
Jössz már, Uram, jössz, záraim kizárod
s csahos szókkal futok zargatni nyájad.
Mert imádságom elhatott tehozzád
és végigjárta a Magasság hosszát.
Csapkodj hát, csapkodj, ostromozva bölcsen,
hogy amit megfogadtam, ne felejtsem,
mert aki éltét hazugságba veszti,
a boldogságtól magát elrekeszti."

Igy szóla Jónás, s eljött a negyednap
és akkor az Ur parancsolt a halnak,
ki Jónást a szárazra kivetette,
vért, zsírt, epét okádva körülötte.

Harmadik rész

S monda az Ur Jónásnak másodizben:
"Kelj föl és menj, mert én vagyok az Isten.
Menj, a nagy Ninivéig meg se állj,
s miként elédbbe írtam, prédikálj!"

S fölkele Jónás, menván Ninivébe,
melynek három nap volt járó vidéke,
három nap taposhatta azt akárki
s kanyargós utcáiból nem talált ki.

Menvén hát Jónás, első nap kiére
egy sátrakkal telt, csillagforma térre

s az árusok közt, akik vad szakállát
és lotykos, rongyos, ragadós ruháját,
ahol helyet vőn, kórusban nevettek,
kiáltott, mint az Ur meghagyta, ekként:
"Halld az Egek Urának Istenének
kemény szózatját, nagy Ninive, térj meg,
vagy kénkövekkel ég föl ez a város
s föld alá süllyed, negyven napra mához!"

Igy szólott Jónás, s szeme vérbeforgott,
kimarjult arcán veritéke csorgott,
de az árusok csak tovább nevettek,
alkudtak, csaltak, pöröltek vagy ettek,
s Jónás elszelelt búsan és riadtan
az áporodott olaj- s dinnyeszagban.

Másod estére másik térre ére,
a színészek és mimesek terére,
kik a homokon illegve kigyóztak
s szemérem nélkül a nép előtt csókolóztak.
Ott Jónás a magas ülés-sorok csucsára
hágván, olyat bődült bozontos szája,
hogy azt hitték, a színre bika lép.
Mohón hökkenve némult el a nép,
míg Jónásból az Ur imígyen dörgött:
"Rettegj, Ninive, s tarts bünbánva böjtöt!
Harminckilencszer megy le még a nap,
s Ninive napja lángba, vérbe kap!"

S az asszonyok körébe gyűltek akkor
s kísérték Jónást bolondos csapattal.
Hozzá simultak, halbüzét szagolták
és mord lelkét merengve szimatolták.

Igy ért, az asszonyoktól közrevéve,
harmadnap a királyi ház elébe.
Ott már tudták és várták és bevitték
egy nagy terembe, hol arany teríték
mellett heverték a Hatalmasok,
nyüzsgvén köröttük szép rabszolga sok,
és meztelen táncoltak ott a szolgák
vagy karddal egymást ölték, kaszabolták
játéku. Jónást meg egy cifra oszlop
tetejébe tették, hogy szónokoljon
és jövendölje végét a világnak.

És Jónás akkor egy iszonyu átkot
kiáltva a királyra s udvarára
s az asszonyokra és a palotára
s a színészekre és a mimesekre
s az árusokra és a mivesekre
s az egész Ninivére mindenestül,
leugrott, és az örökön keresztül
kitört, s a termen át, s a szoborerdőn,
csarnokon, folyosókon és a kerten,
tavat megúszva, rácsokon lekúszva,
s a vízvezeték-csatornán lecsúszva,
utcán és bástyán, falmentén szaladva
rohant ki Ninivéből a szabadba,
egyetlen látomással dúlt szívében:
hogy kő kövön nem marad Ninivében.

És méne a pusztába, hol a sáskák
a gyér fű szomjas zöldjét mind levásták,
hol aki a forró homokra lépett
jó saru nélkül, a talpa megégett;
ott megfogadta, harmincnyolc napig
böjtölve s imádkozva ott lakik
s nem mozdul, mígnem messze kénköves

lángoktól lenne lenn az ég veres
s hallanék, hogy a föld egyszerre szörnyet
dördül, s a nagy vár tornyai ledőlnek
s úgy elpusztul minden ninivei,
maga és apja s anyja, fiai
s lányai, húga-öccse néne-bátyja,
mint hajdan a Jeroboám családja.

S azontul, harmincnyolcból visszamenve,
a napokat számlálja vala rendre,
kiáltozván az Urhoz: "Halld, Hatalmas!
Hires Bosszuálló, szavamra hallgass!
Elküldtél engem, férgekhez a férget,
kik ellenedre s fricskád nélkül éltek.
Én inkább ültem volna itt a pusztán,
sorvadva, mint ma, gyökéren és sáskán.
De böjt s jámborság néked mint a pélva,
mert vétkesek közt cinkos aki néma.
Atyafiáért számot ad a testvér:
nincs mód nem menni ahova te küldtél.
Csakhogy a gonosz fittyet hány a jóra.
Lám, megcsufoltak, Egek Alkotója!
Szolgádat pellengérre állították,
mert gyöngé fegyver szózat és igazság.
Nincs is itt haszna szépszónak s imának,
csak harcnak és a hatalom nyilának.
Én Jónás, ki csak a Békét szerettem,
harc és pusztulás prófétája lettem.
Harcolj velük hát, Uram, sujtsd le őket!
Irtsd ki a korcs fajt s gonosz nemzedéket,
mert nem lesz addig igazság, se béke,
míg gőgös Ninive lángja nem csap az égre."

S elmúlt egy hét, és kettő, három, négy, öt,
és már a harmincnyolcadik nap eljött.
Jött a reggel és a dél és az este:
Jónás egész nap az ég alját leste.
S már a láthatár elmerült az éjben,
s egy árva ház sem égett Ninivében.

Negyedik rész

Mert látá az Ur, hogy ott egyik-másik
szívben még Jónás szava kicsirázik
mint a jó mag ha termőföldre hullott,
s pislog mint a tűz mely titkon kigyulladt.
S gondolta: "Van időm, én várhatok.
Előttem szolgálaim, a századok,
fujják szikrámat, míg láng lesz belőle;
bár Jónás ezt már nem látja, a dőre.
Jónás majd elmegy, de helyette jó más",
így gondolá az Ur, csak ezt nem tudta Jónás,
s azért felette megharaguvék,
és mondta: "Mikor ide kijövék,
s azóta napról-napra s egyre többen
jöttek a városból kérdezni tőlem,
kicsit gúnyolva, kicsit félve-bánva,
hány nap van hátra még? S én számról-számra
közlém pontossan. S most szégyenben hagytál!
Hazudtam én, és hazudott a naptár.

És hazudott az Isten! Ezt akartad?
Bűnbánók jószándékát megzavartad.
Hiszen tudhattam! Kellett volna tudni!
Azért vágytam hajón Tarsisba futni...
Mert te vagy aki fordít rosszat jóra,
minden gonosznak elváltoztatója.

De már az én lelkem vedd vissza tőlem,
mert jobb nekem meghalnom, hogysem élnem."

Tudnivaló pedig itt hogy kimenve
a városból Jónás, ül vala szembe,
a város ellenébe, napkeletnek,
árnyékban, mert egy nagylevelű tőknék
indái ott fölfutva egy kiszáradt,
hőségtől sujtott fára, olyan árnyat
tartottak, ernyőt eltikkadt fejére,
hogy azalól leshetett Ninivére
fátylában a nagy fények fonta ködnek.
S örüle Jónás módfelett a tőknék.

Aztán egy reggel, hajnaltájra, szerzett
a nagy Uristen egy kicsinyke férget,
mely a tőknék tövét megrágta volna
és tette hogy indája lekonyulna,
levele megpörögve kunkorodna
s az egész tők elaszva szomorodna.

Oly vékonnyá fonnyadt, amily nagyra felnőtt:
nem tartott többet sem árnyat, sem ernyőt.
S akkor az Isten szerze meleget
s napkeleti szárazsító szeleket
s lőn hogy a nap hévsége megsütötte
Jónás fejét, és megcsapván, felette
bágyadttá szédítette, úgyhogy immár
úgy érzé, minden körülötte himbál,
mintha megint a hajón volna; gyomra
kavargott, és gyötrőn égette szomja
s ezt nyögte csak: "Lelkem vedd vissza, kérlek,
mert jobb már hogy meghaljak, semhogy éljek."

S monda az Ur Jónásnak: "Lásd, valóban
méltán busúlsz s vádolsz-e haragodban
a széleslombu, kövér tők miatt,
hogy hús árnya fejedről elapadt?"
S felelt, kitörvén Jónásból a méreg:
"Méltán haragszom azért, mígcsak élek!"

És monda akkor az Isten: "Te szánod
a tőköt amely egy éjszaka támadt
s egy másik éjszaka elhervadott;
amelyért kezéd nem munkálkodott;
amelyet nem ápolnál, nem neveltél,
lombja alatt csak lustán elhevertél.

És én ne szánjam Ninivét, amely
évszázak folytán épült vala fel?
melynek tornyai vetekedve kelnek?
mely mint egy győztes harci tábor terjed
a sivatagban, és utcái mint
képeskönyv amit a történet irt,
nyilnak elé? Ne szánjam Ninivének
ormát mely lépcsőt emel a jövőnek?
A várost amely mint egy fáklya égett
nagy korszakokon át, és nemzedékek
éltek fényénél, s nem birt meg vele
a sivatagnak annyi vad szele?
Melyben lakott sok százszor ezer ember
s rakta fészkrét munkálva türelemmel:
ő sem tudta, és ki választja széllyel,
mit rakott jobb-, s mit rakott balkezével?

Bizd azt reám, majd szétválasztom én.
A szó tiéd, a fegyver az enyém.
Te csak prédikálj, Jónás, én cselekszem.

Ninive nem él örökké. A tök sem,
s Jónás sem. Eljön az ideje még,
születni fognak újabb Ninivék
és jönnek új Jónások, mint e töknek
magvaiból új indák cseperednek,
s negyven nap, negyven év, vagy ezer-annyi
az én szájamban ugyanazt jelenti."

Igy szólt az Ur, és Jónás hallgatott.
A nap az égen lassan ballagott.
Messze lépcsős tornyai Ninivének
a hőtől ringatva emelkedének.
A szörnyű város mint zihálva roppant
eleven állat, nyúlt el a homokban.

(1938)

Jónás könyve (Református Biblia)

Jón. 1.1-16 Így szólt az Úr igéje Jónáshoz, Amittaj fiához: Indulj, menj Ninivébe, a nagy városba, és prédikálj ott, mert feljutott hozzám gonoszságának híre! El is indult Jónás, de azért, hogy Tarsísba meneküljön az Úr elől. Elment Jáfóba, talált ott egy hajót, amely Tarsísba készült. Kifizette az útiköltséget, és hajóra szállt, hogy a rajta levőkkel Tarsísba menjen az Úr elől. Az Úr azonban nagy szelet bocsátott a tengerre. Nagy vihar támadt a tengeren, és már azt hitték, hogy hajótörést szenvednek. Félelem fogta el a hajósokat; mindegyik a maga istenéhez kiáltott, és a hajóban levő holmikat a tengerbe dobták, hogy így könnyebbé tegyék azt. Jónás pedig lement a hajó mélyébe, és ott feküdt mély álomba merülve. De odament hozzá a hajóskapitány, és így szólt hozzá: Mi van veled, hogy ilyen mélyen alszol? Kelj föl, kiálts Istenedhez! Talán gondol ránk az Isten, és nem veszünk el! Az emberek meg ezt mondták egymásnak: Gyertek, vessünk sorsot, és tudjuk meg, ki miatt ért bennünket ez a veszedelem! Sorsot vetettek, és a sors Jónásra esett. Akkor így beszéltek hozzá: Mondd el nekünk, miért van rajtunk ez a veszedelem? Mi a foglalkozásod, és honnan jössz? Hol a hazád, és melyik népből való vagy? Ő így felelt nekik: Héber vagyok. Az Urat, a menny Isténét félem, aki a tengert és a szárazföldet alkotta. Az embereket nagy félelem fogta el, amikor megtudták, hogy az Úr elől menekül - mert Jónás elmondta nekik -, és ezt mondták neki: Hogy tehettél ilyet?! Majd ezt kérdezték tőle: Mit tegyünk veled, hogy lecsendesedjék körülöttünk a tenger? Mert a tenger egyre viharosabb lett. Ő pedig így válaszolt nekik: Fogjatok meg, és dobjatok a tengerbe, akkor lecsendesedik körülöttetek a tenger! Mert tudom, hogy énmiattam támadt ez a nagy vihar rátok. Az emberek azonban igyekeztek visszavezni a szárazföldre, de nem tudtak, mert a tenger egyre viharosabb lett körülöttük. Ekkor így kiáltottak az Úrhoz: Jaj, Uram, ne vesszünk el emiatt az ember miatt, ne terheljen bennünket ártatlan vér! Mert te, Uram, azt teszed, amit akarsz! Azzal fogták Jónást, beledobták a tengerbe; a tenger háborgása pedig megszűnt. Ezért az emberek nagy félelemmel félték az Urat, áldozatot mutattak be, és fogadalmakat tettek az Úrnak.

Jón. 2.1-11 Az Úr azonban odarendelt egy nagy halat, és az lenyelte Jónást. Három nap és három éjjel volt Jónás a hal gyomrában. Jónás imádkozott Istenedhez, az Úrhoz a hal gyomrában. Ezt mondta: Nyomorúságomban az Úrhoz kiáltottam, és ő meghallgatott engem. A halál torkából kiáltottam segítségért, és te meghallgattad hangomat. Mélységbe dobtál, a tenger közepébe, és áradat vett körül. Minden habod és hullámod átcsapott fölöttem. Azt gondoltam, hogy eltaszítottál engem magad elől. Bárcsak újra megláthatnám szent templomod! Már-már életemet fenyegette a víz, mélység és örvény vett körül, hínár fonódott a fejemre. Lesüllyedtem a hegyek alapjáig, örökre bezárult mögöttem a föld, de te kiemelted életemet a sírból, ó, Uram, Istenem! Amikor elcsügged a lelkem, az Úrra gondoltam, és imádságom eljutott hozzád, szent templomodba. Akik hitvány bálványokhoz ragaszkodnak, azok elhagyják jótevőjüket. De én hálaéneket zengve áldozok neked, és amit megfogadtam, teljesítem. Az Úrtól jön a szabadulás! Az Úr pedig parancsot adott a halnak, és az kiköpte Jónást a szárazföldre.

Jón. 3.1-10 Az Úr igéje másodszor is szólt Jónáshoz: Indulj, menj Ninivébe, a nagy városba, és hirdesd ott azt az üzenetet, amelyet én mondok neked! Jónás elindult, és elment Ninivébe az Úr szava szerint. Ninive pedig nagy városa volt Istennek: három nap kellett a bejárásához. Elindult tehát Jónás befelé a városba egy napi járásra, és ezt hirdette: Még negyven nap és elpusztul Ninive! Ninive lakosai azonban hittek Istennek, böjtöt hirdettek, és zsákruhát öltött a város aprajagya. Amikor ez a hír eljutott Ninive királyához, fölkelte trónjáról, levetette magáról díszruháját, zsákruhát öltött magára, és hamuba ült. Azután kihirdették Ninivében a király és a főurak rendeletére a következőket: Az emberek és állatok, a szarvasmarhák és juhok semmit meg ne kóstoljanak, ne legeljenek, vizet se igyanak! Öltösz zsákruhát ember és állat, kiáltsanak teljes

erővel Istenhez, és térjen meg mindenki a rossz útról, és hagyjon fel erőszakos tetteivel! Ki tudja, talán felénk fordul, és megszán az Isten, lelohad lángoló haragja, és nem veszünk el! Amikor Isten látta, amit tettek, és hogy megtértek a rossz útról, megbánta Isten, hogy veszedelembe akarta dönteni őket, és nem tette meg.

Jón. 4.1-11 Ez azonban nagyon rosszul esett Jónásnak, és megharagudott. Így imádkozott az Úrhoz: Ó, Uram! Gondoltam én ezt már akkor, amikor még hazámban voltam! Azért akartam először Tarsísba menekülni, mert tudtam, hogy te kegyelmes és irgalmas Isten vagy, türelmed hosszú, nagy a szereteted, és még a rosszat is megbánod. Most azért Uram, vedd el az én életemet, mert jobb meghalnom, mint élnem! Az Úr azonban ezt kérdezte: Igazad van-e, hogy haragszol?! Azután kiment Jónás a városból, letelepedett a várostól keletre, készített ott magának egy kunyhót, és odaült az árnyékába, hogy lássa, mi történik majd a várossal. Az Úristen pedig úgy intézte, hogy egy bokor nőjön Jónás fölé, árnyékot tartva a feje fölött, és megvédje a rosszulléttől. Jónás nagyon örült a bokornak. Isten azonban úgy intézte, hogy másnap hajnalhasadáskor egy féreg megszúrja a bokrot, és az elszáradjon. Amikor kisütött a nap, Isten úgy intézte, hogy tikkasztó keleti szél támadjon. Jónás napszúrást kapott, ájuldozott, a halált kívánta magának, és azt mondta: Jobb meghalnom, mint élnem! Akkor Isten ezt kérdezte Jónástól: Igazad van-e, amikor haragszol emiatt a bokor miatt? Ő így felelt: Igazam van! Haragszom mindhalálig! Az Úr ezt mondta: Te szánod ezt a bokrot, amelyért nem fáradtál, és amelyet nem te neveltél; amely egy éjjel felnőtt, másik éjjelre pedig elpusztult. Én meg ne szánjam meg Ninivét, a nagy várost, amelyben több mint tizenkétszer tízezer ember van, akik nem tudnak különbséget tenni a jobb és a bal kezük között? És ott a sok állat is!